

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT
(NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Kontakt saksbehandler

Stig Sandring, 51568931

Høringsuttalelse - Hjelmeland - søknad om endret regulering av Hetlandsvatnet - Fister Smolt AS

Vi viser høringsbrev fra NVE, datert 12.03.2026 (deres ref. 202515156-4), angående søknad fra Fister Smolt AS om endring av regulering av Hetlandsvatnet i Hjelmeland kommune, Rogaland.

Søknaden gjelder

NVE har mottatt søknad fra Fister Smolt AS, datert 09.07.2025, om tillatelse etter vannressursloven til å endre reguleringsregimet for Hetlandsvatet. I gjeldende konsesjon gitt den 18.02.2004 har Fister Smolt AS tillatelse til å regulere Hetlandsvatnet mellom LRV på kote 45,8 og HRV på kote 46,4 mellom 15. november og 1. april. De søker nå om at denne reguleringen skal gjelde hele året. Bakgrunnen for søknaden er at i dagens reguleringsregime er det naturlige tilsiget mindre enn summen av behovet for vasstilgang for Fister Smolt AS og kravet til minstevannføring i månedene mai, juni og juli. Ved å kunne regulere Hetlandsvatnet hele året blir det mulig å holde vannivået 30 cm over naturlig vannivå hele året for å ha leveringssikkerhet til anlegget. Det blir ikke søkt om endringer av andre konsesjonsvilkår og det vil ikke bli utført nye tekniske inngrep i vassdraget.

NVE ønsker innspill på planene som er presentert i søknaden.

Bakgrunn - produksjonsøkning til tross for vannmangel

Settefiskproduksjonen ved akvakulturlokaliteten Fister ble etablert i 1974/1975 da Sjøtun Fiskeklekkeri (senere Fister Smolt AS) fikk oppdrettskonsesjon for produksjon av 50 000 fisk med vannuttak fra Fisteråna. Den 15.08.1980 ble det gitt vassdragskonsesjon til settefiskanlegget for regulering av Hetlandsvatnet med vilkår om slipp av minstevannføring i Fisteråna (100 l/s).

I 2004 fikk Fister Smolt AS utvidet oppdrettskonsesjon til produksjon av 2,4 millioner smolt, etter at NVE gav ny konsesjon etter vannressursloven den 18.02.2004. Dette er den gjeldende vassdragskonsesjonen fra NVE som anlegget driftes under i dag.

I 2010 søkte Fister Smolt AS om økt regulering av Hetlandsvatnet og redusert krav til minstevannføring. Denne søknaden ble avslått av NVE den 08.05.2012. Etter klagebehandling ble NVE sitt vedtak opprettholdt av Olje- og energidepartementet (OED) i brev datert 11.02.2014. OED viser til at ulempene i all hovedsak er knyttet til negative konsekvenser for elvemusling og anadrom fisk.

I 2012 søkte Fister Smolt AS om tillatelse etter akvakulturloven til dobling av settefiskproduksjon ved lokaliteten Fister fra 2,4 millioner til 5 millioner (500 tonn) smolt. En forutsetning for søknaden var at utvidelsen skulle skje innenfor vilkårene i gjeldende vassdragskonsesjon fra 2004. Rogaland fylkeskommune gav tillatelse etter akvakulturloven til omsøkt produksjonsøkning den 02.09.2012. NVE påpekte i sin uttalelse til saken, datert 07.09.2012, at Fister Smolt AS allerede ved en produksjon på 2,4 millioner smolt hadde problemer med å holde seg innenfor vilkårene som var gitt i NVE sin konsesjon etter vannressursloven. NVE understreket også at det er Fister Smolt AS sitt ansvar å holde seg innenfor den gjeldende konsesjonen for regulering og vannuttak fra Hetlandsvatnet med tilhørende vilkår og de krav som følger av vannressursloven og tilhørende forskrifter.

I 2016 søkte Fister Smolt AS på ny om utvidet regulering av Hetlandsvatnet. Søknaden ble avslått av NVE i vedtak datert 16.12.2019. I NVE sin saksutredning til vedtaket er det en grundig gjennomgang av naturverdiene i vassdraget og utfordringene tilknyttet økt regulering. I begrunnelsen for avslaget fremheves de store naturverdier knyttet til Hetlandsvatnet og Fisteråna i form av aure, sjøaure, ål og elvemusling. NVE nevner at Fister Smolt i liten grad har etterkommet de vilkår og krav som er satt for å ivareta naturverdiene i vassdraget siden vassdragskonsesjonen ble gitt i 2004. Videre påpeker NVE at bestanden av elvemusling er i negativ utvikling og vandringsvegen for fisk i vassdraget er ikke tilstrekkelig ivaretatt. Etter NVE sin vurdering kan det ikke gjennomføres ytterligere regulering før avbøtende tiltak for å sikre naturverdiene i vassdraget er gjennomført. Etter klagebehandling ble NVE sitt vedtak om avslag opprettholdt av Olje- og energidepartementet (OED) i brev datert 20.08.2021. OED skriver at ulempene ved endret reguleringsregime i hovedsak er knyttet til Fisteråna sin forekomst av elvemusling og aure/sjøaure. Endringene vil redusere overløp over dam Hetlandsvatnet og redusere flommer i Fisteråna, og vil ha negative konsekvenser for overlevelse og reproduksjon av elvemusling og oppvandrings- og reproduksjonsforhold for sjøaure. Departementet slutter seg til NVE sin vurdering om at produksjonen til Fister Smolt må tilpasses vassressursen, enten gjennom å redusere produksjonen eller ved å ta i bruk resirkuleringsteknologi i større omfang.

I 2020 mottok Rogaland fylkeskommune på ny søknad om dobling av produksjonen ved Fister Smolt AS sitt anlegg fra 500 tonn til 1200 tonn i året. Ifølge søknaden skulle ferskvannsbehovet i den omsøkte utvidelsen fortsatt ligge innenfor vilkårene i den gjeldende vassdragskonsesjonen fra 2004. Produksjonsøkningen skulle dekke økt etterspørsel fra postsmoltanleggene Tytlandsvik Aqua og Årdal Aqua. I NVE sin uttalelse til saken den 14.12.2020 blir det igjen påpekt at Fister Smolt i flere år har hatt utfordringer med at vanntilgang og reguleringskapasitet er knapp med tanke på å sikre minstevannføring og vann til drift av settefiskanlegget i tørre perioder i sommerhalvåret. Da det er store naturverdier i Hetlandsvatnet og Fisteråna i form av aure, sjøaure, ål og elvemusling mente NVE at større regulering og lavere minstevannføring, ikke er mulig å forene med de store allmenne interessene tilknyttet vassdraget. Igjen ble det påpekt at det er Fister Smolt AS sitt ansvar å holde seg innenfor den gjeldende vassdragskonsesjonen . Rogaland fylkeskommune gav tillatelse etter akvakulturloven til omsøkt produksjonsøkning (1200 tonn) den 08.10.2021.

Ifølge den siste søknaden fra Fister Smolt AS om endret regulering av Hetlandsvatnet, som nå er på høring, er produksjonen ved anlegget i dag på om lag 500 tonn/år. Det vises til at de har tillatelse etter akvakulturloven til produksjon av 1200 tonn og at omsøkt endring av reguleringsregimet er

nødvendig for utbygging og videre utvikling av anlegget. Det er i dag 13 årsverk tilknyttet anlegget og det er forventet en økning til opp mot 20 årsverk når produksjonskapasiteten blir fullt utnyttet.

På bakgrunn av denne forkortede oppsummeringen av konsesjonssakene mener Statsforvalteren at Fister Smolt gjentatte ganger har innhentet tillatelser til økt produksjon etter akvakulturloven, med forutsetninger om uendret vannbehov som ikke har vært realistiske. Vi mener derfor at søkers ønske om et reguleringsregime som skal sikre produksjon av mer enn dagens produksjon på 500 tonn i RAS-anlegg ikke kan tillegges vekt. En bør derfor søke å finne løsninger som bedrer produksjonssikkerheten for dagens produksjonsnivå, samtidig som en må sikre tilstrekkelig rekruttering i elvemuslingbestanden i Fisteråna.

Statsforvalterens vurdering

De store naturverdier knyttet til Hetlandsvatnet og Fisteråna i form av aure, sjøaure, ål og elvemusling er godt gjort rede for i NVE sin saksutredning til forrige avslag på endret regulering i brev datert 16.12.2019. Det samme gjelder beskrivelsen av utfordringene dette medfører ved økt regulering av Hetlandsvatnet. Hovedutfordringen i denne saken, som i tidligere saker er manglende rekruttering i elvemuslingbestanden, fiskevandring, og hvordan dette påvirkes av vassdragsreguleringen og flomdynamikken i Fisteråna.

I den siste søknaden fra Fister Smolt AS hevdes det at omsøkte endring i reguleringsregime ikke vil medføre vesentlig endring fra referansealternativet/dagens situasjon og at konsekvensene for naturmangfold og miljøet omkring er ubetydelige. Videre skriver søker at det er ingenting i de ferskvannsbiologiske undersøkelsene som tilsier negativ effekt av å endre reguleringsregimet for Hetlandsvatnet. Statsforvalteren i Rogaland mener at det ikke er faglig grunnlag for disse påstandene basert på opplysningene i saken.

Siden forrige behandling i 2019 har Rådgivende Biologer AS gjort en ny ferskvannsbiologisk undersøkelse i Fisteråna i 2024 (Otterlei & Kålås 2025)¹. Denne undersøkelsen er gjort etter samme mal som undersøkelsen i 2013 (Kålås m.fl. 2014)² og 2017 (Ledje 2017)³. Resultantene fra 2024 viser at tilstanden for elvemusling, fisk, bunndyr og vannkvalitet i stor grad er lik som i 2013. Lengdefordelingen viste at bestanden av elvemusling er forgubbet, og at rekrutteringen er liten. Bestandsstørrelsen ser ut til å være noe redusert siden 2013, men på nivå med det som ble funnet i 2017. Basert på den siste undersøkelsen er nåværende status for bestanden av elvemusling i Fisteråna kategorisert som «truet» og med «liten levedyktighet» etter Poengklassesystemet, og «ikke livskraftig» etter Naturindeks. Sikkerheten til vurderingen er god da undersøkelsene var grundige og datagrunnlaget er godt. Selv om tettheten av aure, som er vertsfisk for larvene til elvemusling, var lav på noen av stasjonene, var det nok fisk til at dette ikke er sannsynlig årsak til den dårlige rekrutteringen.

Den positive endringen var at målinger av bunndyrsamfunnet i den øverste elvestrekningen, like nedenfor dam Hetlandsvatn, viste bedre miljøkvalitet enn de øvrige områdene lengere ned i elva. Denne elvestrekningen ble omlagt, senket og rehabilitert i 2021 som følge av pålegg fra NVE og Statsforvalteren om etablering av nytt arrangement for regulering og slipp av vann til Fisteråna. Her

¹ Otterlei, H. F., & S. Kålås. 2025. Ferskvannsbiologiske undersøkelser i Fisteråna 2024. [Rådgivende Biologer AS, rapport 4400](#), 43 sider

² Kålås, S., B. A. Hellen, M. Kambestad & G. H. Johnsen. 2014. Undersøking av elvemusling i Fisteråna i 2013. Rådgivende Biologer AS, rapport 1866, 27 sider

³ Ledje, U. P. 2017. Ferskvannsbiologiske undersøkelser i Fisteråna, Hjelmeland kommune. Etterundersøkelser 2017. Ecofact rapport nr: 601, 30 sider

viste bunndyrprøvene god økologisk tilstand med hensyn til organisk belastning. Øvrige områder av elva viste moderat tilstand som tidligere undersøkelser. På den samme rehabiliterte strekningen var det også en høyere tetthet av aure som er vertsfisk for elvemuslingen.

Før senkning av elvebunnen ble gjennomført i 2021, ble alle elvemuslinger på den aktuelle strekningen flyttet nedstrøms tiltaket og er ennå ikke tilbakeført. Den gode miljøkvaliteten lover godt for planlagt tilbakeflytting av disse elvemuslingene og videre oppfølging av eventuell rekrutering i dette området. Statsforvalteren er i dialog med Steinar Kålås (DNV, tidligere Rådgivende Biologer AS) angående dette. Tilbakeflytting av muslinger er planlagt gjennomført i 2026. Vi vil derfor anbefale at det gjennomføres snarlige målinger av redokspotensialet ved denne lokaliteten og lokaliteter nedstrøms tiltaket for å få ny og viktig kunnskap om oksygenforholdene og rekruteringspotensialet for elvemusling etter rehabiliteringen av substratet på denne strekningen.

Av nyere undersøkelser kan det også nevnes at DNV (tidligere Rådgivende Biologer AS) har gjennomført en habitatkartlegging med tiltaksanalyse for sjøaurevassdrag som inkluderer Fisteråna i 2025. Resultatene ventes publisert i løpet av våren 2026. Rapport kan ettersendes til NVE når den foreligger.

Statsforvalteren vil understreke at den nye ferskvannsbiologiske undersøkelsen i Fisteråna fra 2024 gir en statusrapport på linje med tidligere undersøkelser, men omhandler ikke vannføringens og flomdynamikkens betydning og konsekvenser ved dagens regime og ved planlagt endringer i reguleringsregime og ved antatt naturtilstand uten regulering. Søknaden mangler derfor vesentlig informasjon om det mest sentrale spørsmålet som må besvares ved en vurdering av endring i reguleringsregimet i Fisteråna - Hvordan påvirker dagens flomdynamikk temperaturforholdene, substratforholdene og elvemuslingens rekruteringsevne i Fisteråna, samt hvordan vil omsøkt reguleringsregime og ny flomdynamikk påvirke elvemuslingens rekruteringsevne? For å kunne sikre en fremtidig levedyktig bestand av elvemusling i Fisteråna er det helt nødvendig at nye tiltak i vassdraget ikke gjør det vanskeligere å oppnå dette målet. Av hensyn til føre-var prinsippet stiller dette betydelig krav til kunnskapsgrunlaget.

Søknaden legger til grunn at økt regulering av Hetlandsvatnet vil gjøre det mulig å slippe to spyleflommer for å renske substratet og at dette er positivt for elvemuslingen. Hvordan regimet for flomslipp, som avbøtende tiltak, konkret skal utformes og gjennomføres utsetter søker til en eventuell ny tillatelse blir gitt. Det er ingen faglige begrunnede vurderinger i sakens dokumenter som tilsier at to flommer på 1 m³/s per år er tilstrekkelig til å vedlikeholde en substratkvalitet i Fisteråna som er god nok for å sikre tilstrekkelig rekrutering i elvemuslingbestanden. Det er heller ikke belyst om det er nødvendig med andre avbøtende tiltak i tillegg til spyleflommer.

På generelt grunnlag mener Statsforvalteren i Rogaland at slipp av spyleflommer kan være en hensiktsmessig tilnærming som avbøtende tiltak i regulerede vassdrag for å bedre forholdene for elvemusling. I denne saken er det ikke presentert hvordan flomdynamikken (flommenes størrelse og frekvens) er Fisteråna gjennom året under dagens reguleringsregime sammenholdt med hvordan denne flomdynamikken blir ved omsøkt reguleringsendring, inkludert spyleflommer. Dette er etter vår vurdering helt vesentlig informasjon for saken som mangler i søknadens dokumenter.

For å besvare disse helt sentrale spørsmålene i saken vil en naturlig tilnærming være å benytte det kunnskapsgrunlaget og de råd til undersøkelser som presenteres i «NVE Ekstern rapport nr. 18/2020 - Elvemuslingens leveområde: hvilke landskaps- og habitatvariabler påvirker utbredelse, tetthet og

rekruttering hos elvemusling?» (Magerøy m.fl. 2020)⁴. Et prosjekt gjennomført på oppdrag fra NVE. En slik kunnskapsbasert tilnærming er nødvendig for å finne hensiktsmessige og nødvendige avbøtende tiltak som kan sikre elvemuslingens fremtid i Fisteråna.

Når et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger i saken mener Statsforvalteren at det kan være en mer hensiktsmessig tilnærming i denne saken at NVE vurderer et prøvereglement for vassdraget. Et prøvereglement er en tidsbegrenset tillatelse til å teste nye manøvreringsregler for vannføring og flomtapping. Dette gjøres for å samle inn kunnskap om miljøeffekter før endelig konsesjon gis. En slik løsning må inneholde konkrete krav til overvåking av vannføring, flomdynamikk, vanntemperatur, vanndybde, vannkjemi, redokspotensialet i substratet og biologiske parameter (med hovedvekt på elvemusling), samt hvordan tiltaket skal evalueres. Her må det også benyttes ekspertise på elvemusling.

Som i våre tidligere uttalelse til søknader fra Fister Smolt AS mener vi at det ikke bør vurderes endringer av reguleringsregimet for vassdraget før alle forhold ved anleggets drift og installasjoner som er i strid med gjeldende konsesjon og senere pålegg er rettet. Fiskesperren som ble etablert nederst i Fisteråna, i 1976 i forbindelse med vanninntaket til settefiskanlegget, har vært i strid med vassdragskonsesjonene gitt i 1980 og 2004, jf. saksutredningen i konsesjon gitt av NVE 18.02.2004. Fiskesperren som stenger for oppvandring av anadrome laksefisk og begrenser oppvandring av ål er fortsatt ikke fjernet. Videre kan det nevnes at Statsforvalteren fortsatt ikke har mottatt resultater av evaluering/funksjonstesting av fisketrappen i tråd med beskrivelsen i vårt brev datert 20.05.2020 og vilkår 6 i NVE sitt vedtak av 01.04.2020 - Godkjenning av miljøtiltak i Fisteråna og på dam Hetlandsvatn.

Oppsummering og konklusjon

Basert på opplysningene i saken kan ikke Statsforvalteren i Rogaland anbefale at det gis tillatelse til omsøkt endring av reguleringen i Hetlandsvatnet.

Hovedutfordringen i denne saken, og i tidligere søknader fra Fister Smolt, er manglende rekruttering i elvemuslingbestanden, fiskevandring, samt hvordan dette påvirkes av vannføring og flomdynamikken i Fisteråna. Det er som kjent store naturverdier knyttet til vassdraget i form av aure, sjøaure, ål og elvemusling. Nåværende status for bestanden av den rødlistede arten elvemusling i Fisteråna er at den er kategorisert som «truet» og med «liten levedyktighet» etter Poengklassesystemet, og «ikke livskraftig» etter Naturindeks. For å kunne sikre en fremtidig levedyktig bestand av elvemusling i Fisteråna er det helt nødvendig at nye tiltak i vassdraget ikke gjør det vanskeligere å oppnå dette målet. Samt at riktige og tilstrekkelige avbøtende tiltak iverksettes.

I denne saken mangler det en god presentasjon av hvordan flomdynamikken i Fisteråna er gjennom året under dagens reguleringsregime, sammenholdt med hvordan flomdynamikken vil bli ved omsøkt reguleringsendring, inkludert spyleflommer. Videre er det ikke belyst hvordan dagens flomdynamikk påvirker temperaturforholdene, substratforholdene og elvemuslingens rekrutteringsevne i Fisteråna, samt hvordan omsøkt reguleringsregime og ny flomdynamikk vil påvirke elvemuslingens rekrutteringsevne. Dette er etter vår vurdering helt vesentlig informasjon for saken som mangler i søknadens dokumenter.

⁴ Magerøy, J.H., Wacker, S., Foldvik, A. & Larsen, B.M., 2020. Elvemuslingens leveområde. Hvilke landskaps- og habitatvariabler påvirker utbredelse, tetthet og rekruttering hos elvemusling? [NINA Rapport 1744](#). Norsk institutt for naturforskning.

For å belyse disse spørsmålene vedrørende vassdragsregulering og virkninger på rekruttering av elvemusling viser vi til kunnskapsgrunnlaget og de råd om undersøkelser som presenteres i rapporten «NVE Ekstern rapport nr. 18/2020 - Elvemuslingens leveområde: hvilke landskaps- og habitatvariabler påvirker utbredelse, tetthet og rekruttering hos elvemusling?» (Magerøy m.fl. 2020)⁵.

Når et bedre kunnskapsgrunnlag foreligger i saken mener Statsforvalteren at det kan være en hensiktsmessig tilnærming i denne saken at NVE vurderer et prøvereglement for vassdraget. Da kan en teste nye manøvreringsregler for vannføring og flomtapping samtidig som en samler inn kunnskap om miljøeffekter før endelig konsesjon gis.

Det bør ikke vurderes endringer av reguleringsregimet for vassdraget før alle forhold ved anleggets drift og anlegg som er i strid med gjeldende konsesjon og senere pålegg er på rettet. Det er fortsatt en ulovlig fiskesperre i vassdraget som ikke er fjernet.

Vi anbefaler at en i denne saken søker å finne en løsning som kan bedre produksjonssikkerheten for dagens produksjonsnivå på 500 tonn, ikke en økning til 1200 tonn, samtidig som en må sikre tilstrekkelig rekruttering i elvemuslingbestanden i Fisteråna. Om dette er mulig kan vi ikke vurdere basert på det kunnskapsgrunnlaget som er presentert i sakens dokumenter.

Med hilsen

Cathrine Stabel Eltervåg (e.f.)
fylkesmiljøvern sjef

Tage A.T. Eriksen
fagleder natur

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

MILJØDIREKTORATET

Postboks 5672 Torgarden

7485

TRONDHEIM

⁵ Magerøy, J.H., Wacker, S., Foldvik, A. & Larsen, B.M., 2020. Elvemuslingens leveområde. Hvilke landskaps- og habitatvariabler påvirker utbredelse, tetthet og rekruttering hos elvemusling? [NINA Rapport 1744](#). Norsk institutt for naturforskning.